

Beszámoló az idősellátás és hajléktalanellátás témában szervezett köztisztviselői szemináriumról – Berlin

Készítette: Köves Ferenc, a BMSZKI Dózsa Éjjeli Menedékhely vezetője

A négynapos szeminárium fő témája a berlini lakáspolitikája és a hajléktalanság felszámolása, kezelése volt. 4 nap alatt megismertük a német bérakáspolitikát, ennek tartományi szabályozását, megtekinthettünk hajléktalan embereket ellátó intézményt, időotthont, hallhattunk előadást a német és a berlini közigazgatás rendszeréről, működéséről. Megismerkedhettünk az ápolásra szoruló embereknek nyújtott szolgáltatásokkal, különösen nagy hangsúlyt fektetve az autonómia megőrzésének kérdésére. Előadást és gyakorlati bemutatót is láthattunk az ápolás 4.0 projektről, ahol a mesterséges intelligencia fejlesztésével próbálnak minél komplexebb szolgáltatást nyújtani.

Nézzük kicsit részletesebben is.

A BERLINI KÖZIGAZGATÁS

Berlin egy városállam, amely 12 kerületből áll, a kerületek felett pedig a szenátus helyezkedik el és ahol kétszintű közigazgatási rendszer működik.

A 10 igazgatási egységből álló szenátusi kancellária irányítja az alábbiakat:

- alárendelt hivatalok: rendőrség, tűzoltóság...
- alárendelt közjogi testületek, intézmények: főiskolák, fürdőfelügyelet...
- saját vállalatok: Köztisztasági Vállalat, Közlekedési vállalat
- alapítványok: múzeumok, emlékhelyek...

A 12 kerület alá tartoznak:

- iskolák, zenei iskolák, könyvtárak...
- napköziotthonok gyermekeknek...

A berlini szenátus a tartományi kormány, amelyet a kormányzó főpolgármester asszony irányít, és 10 szenátusi tagból áll. Ennek az egyik tanácsadó testülete a kerületi polgármesterekből álló Polgármesterek tanácsa.

A szenátusi tagok felelnek a saját területükért, őket a főpolgármester asszony nevezi ki és bocsátja el.

A szenátus az egész várost érintő feladatokkal a közigazgatási hivatalon keresztül foglalkozik.

A kerületek felügyeletét is a szenátus látja el. A szenátus alapelveket, de akár általános közigazgatási előírásokat is kibocsáthat a kerületek részére.

A kerületek saját magukat kormányozzák, anélkül, hogy önálló jogalanyok lennének. Feladataikat azonban az önkormányzatiság alapelvei szerint végzik, azaz: a kerületeknek nincs saját jogi személyiségük, nincs illetékességük jogszabály alkotásra, nem pénzügyi joghatóságok. Egybefoglalják a nekik alárendelt, nem jogképes intézményeket és a felügyeletük alá tartozó saját vállalatokat.

A hajléktalanság leküzdése 2030-ig – a stratégiai folyamattól „a berlini lakhatás nélküliek támogatásáig”, a Berlini Mestertervig

2018-ban újratervezték az 1999-ben lefektetett irányelveket, ezt 2019-ben el is fogadták, az alábbiak szerint:

Hajléktalanpolitika irányelvei, részvételi továbbfejlesztés:

9 munkacsoportot hoztak létre az Első Stratégiai Konferencián, az alábbi témákban:

1. Lakhatási szükséghelyzet statisztika
2. Fiatal hajléktalanok, utcagyerekek
3. A hajléktalanság megelőzése
4. Orvosi ellátás – Addiktológiai segítség – Pszichiátria
5. Hajléktalan EU-állampolgárok
6. A melegek továbbfejlesztése
7. Szociális lakhatási támogatás a kerületekben – Szakirodai koncepció
8. Lakással való ellátás, támogatás és elhelyezési rendszer
9. Nők és családok lakhatási szükséghelyzetben

A hajléktalan embereknek nyújtott segítségre vonatkozó berlini stratégiai folyamat eredményei:

- 20 év után sikeresen továbbfejlesztett iránymutatások
- Az összes érdekelt csoport széles körű részvétele lehetővé vált
- A munkacsoportok tartalmi követelményei nagyrészt tükröződnek az irányelvekben
- A hajléktalanság társadalmi szempontból releváns kérdéssé tétele
- Hangulatváltás: a büntetés helyett a segítő szemlélet erősödik („Tiergarten-gyilkosság” 09/2017)

- A kritika átlátható kezelése
- Alapvető impulzusok a lakhatási vészhelyzeti támogatási rendszer további fejlesztéséhez
- A szereplők hálózatba szerveződésének megerősítése
- A lakhatási vészhelyzeti támogatás finanszírozásának jelentős növelése.

A stratégiai folyamatból az alábbi irányelvek és tevékenységek is megvalósultak: elindultak az első Housing First projektek 2018-ban, szociális alapú lakhatási támogatást fogadtak el 2019-ben, városi szintű lakásgazdálkodási rendszert vezettek be, védett piaci lakás állományt alakítottak ki.

A Mesterterv alapvetően az alábbi célokat tűzte ki, 2030-ig történő megvalósításra:

Cél: a lakhatás-nélküliség és a hajléktalanság leküzdése ahelyett, hogy „igazgatnánk” azt.

Középpontban: elmozdulás az elhelyezéstől a lakhatás felé, a magas és alacsony küszöbű támogatások ennek megfelelően történő összehangolása.

- A védett piaci szegmens bővítése évi 2500 lakásra (jelenleg 1350 lakást kezelnek).
- A Housing First Program konszolidálása és kiterjesztése, valamint az állandó rendszerbe való beillesztése.
- Tartományi támogatási program hajléktalan emberek számára szociális fenntartók által történő lakásépítéshez/átalakításhoz.
- Általános bérleti modell bevezetése.
- A lakhatási elhelyezés és tanácsadás megerősítése.
- Központi beszerzési hivatal létrehozása a lakhatás területén.
- A tartományi tulajdonú lakásszövetkezetek (új és meglévő) lakásainak hajléktalan emberek számára történő kiutalására vonatkozó rögzített kvóták.

Az egyik legsikeresebb elem a Housing First projekt, amelyet a Berlińi Városmisszó és az Új Esély Katolikus Nők Szociális szolgálata projekt szövetsége működtet. A cél 80 lakás megvásárlása és működtetése volt 3 év alatt, közben szociálpedagógiai tanácsadás és támogatás biztosítása a kiközvetített lakásokban élőknek.

A kitűzött célokat elérték, a lakások fenntarthatóak maradtak 3 év után is, a hajléktalan nőket is sikeresen elérték. A bevont nők 100%-a maradt tartósan a lakásban, a bevont férfiak 97 %-a. Olyan embereket vontak be, akik az általános támogatási rendszerből nem részesülhetnek. A projekt folytatásaként terveznek párokat és egyedülálló anyákat is bevonni, és szeretnék minimum megduplázni a lakások számát. A projekt 3 év alatt 625.000 euróba került, ezt idén megduplázzák.

A berlini lakhatási szükséghelyzet 3 oszlopa

Az előadó mottója az alábbi volt, és ez a berlini közigazgatás szellemiségére is jellemző:

„A modern államban az ember nem a számára garantált szabadság, hanem a részvétel révén érvényesül” (Ernst Forsthoff: „A közigazgatás, mint szolgáltató”)

Alapdefiníciók:

Hajléktalannak csak azt tekintik, aki konkrétan az utcán él.

Lakhatási szükséghelyzetben élők pedig azok, akik:

1. aktuálisan érintettek a lakhatás-nélküliségben,
2. közvetlenül veszélyeztetettek a lakhatás-nélküliség miatt,
3. elfogadhatatlan lakhatási viszonyok között élnek,
4. bevándorlóként elkülönített szállásokon laknak, és a lakhatás-nélküliség miatt aktuálisan érintettek,
5. egykor érintettek voltak a lakhatás nélküliségben, vagy fenyegetve voltak az által, ellátásként kaptak megfelelő lakást, és a lakás újbóli elvesztésének megelőzéséhez rá vannak utalva a támogatásra.

A segítségnyújtás központi céljai a következők: a SGB XII. könyve 69. §-áról szóló rendelet 2. § (1) bekezdésének 1. mondata: „hogyan az ellátásra jogosultaknak lehetővé tegye, hogy saját magukon segítsenek, lehetővé tegye számukra, hogy részt vehessenek a közösség életében, és hogy emberhez méltó életet élhessenek”.

A 3 oszlop pedig:

Megelőzés: lakbérhátralék-kiegyenlítő támogatás, és akár 454 euro lakhatási támogatás is adható, továbbá amennyiben valaki elveszíti a munkáját, akár a teljes lakbérét kifizetik, 6 hónapon keresztül.

Elhelyezés: a rendészeti törvény alapján.

Újbóli lakáshoz juttatás: elsősorban védett piaci lakásokból (Berlinnek van saját lakásépítő cége is!).

Kiemelten fontosnak tartják az érintett emberek támogatását, hogy képesek legyenek arra, hogy saját elképzeléseik szerint szervezzék életüket, és felelősséget vállaljanak saját életükért.

Berlini városmisszió

A Városmissziót az Evangélikus egyház működteti, 1100 dolgozójuk van, és 2000 önkéntesük. Pénzügyileg és szervezeti struktúrájában önálló. A projekteket célzott támogatásokból működtetik, illetve térítési díjakból, adományokból, önkormányzati és állami forrásokból egyaránt.

A tanulmányút alatt egy, a Városmisszió által működtetett hajléktalanszállót látogattunk meg. A szervezet az egyik résztvevője a Housing First projektnek is, de például télen fűtött, nyáron hűtött buszokat is működtetnek.

A szálló, amely egy egykori hotel épületében működik, 1-2 ágyas elhelyezést nyújt, jövedelem nélküli, utcán élő, ápolást nem igénylő, önellátó emberek számára. Ottjártunkkor a koedukált elhelyezést biztosító intézmény teltházzal működött, 81 lakóval. Az ügyfelek 70%-a nem német születésű. Önként még senki nem lépett ki a projektből. Nagyjából 5-10% közötti a fluktuáció, ami valóban alacsony szám. Adatot az ügyfelek önként szolgáltatnak magukról, de nem kötelezik rá őket. Míg a közös terekben tilos a drog és alkohol fogyasztása, addig a szobákban nem, szobavizitet sem tartanak.

Nagyjából 30 főre jut egy szociális munkás, de sok önkéntessel és diplomával nem rendelkező szakszeméllyel dolgoznak. Pszichológus, munkaügyi tanácsadó, ápoló is van az intézményben. Egy távolabbi rendelőben pedig bármikor a rendelkezésükre állnak. Helyben heti 3 alkalommal elérhető orvos, a tanácsadók pedig minden nap bent vannak. Hétfőtől péntekig lehet beköltözni az intézménybe, gyakorlatilag nincsenek feltételek, nagyon tág kereteket határoztak meg. Szociális munkás 24 órában van jelen, plusz biztonsági személyzet. Hetente tartanak csoportfoglalkozásokat is. Sikernek tekintik, ha valaki munkához jut, de már azt is, ha a papírjait elintézi. A fő cél természetesen az önálló életvitel elérése, és annak fenntartása. Ottlétünk alatt több ügyféllel is találkoztunk, az intézmény hangulata nagyon oldottnak és barátságosnak tűnt.

A dolgozóknak havi egyszeri szupervízió kötelező, de egyéni igény szerint ez bővíthető.

Bevezetés az ápolásra szoruló emberek számára nyújtott berlini szolgáltatásokba

Alapvetésük: a gondozásra szoruló személy áll a középpontban. A berlini szolgáltatások a polgárok személyközpontú és egyéni támogatására és ellátására irányulnak, és az önrendelkezés, valamint a részvétel fenntartását célozzák.

Ambuláns szolgáltatások 2019/12. állapot, Berlin-Brandenburg Statisztikai Hivatal, ápolási statisztika ápolási lakóközösségek:

- Tartományi Egészségügyi és Szociális Hivatal – 634 ambuláns ápolási és gondozói szolgálat – 736 ápolási lakóközösség 5.636 férőhellyel
- Rész-kórházi ellátási szolgáltatások (2019/12. állapot, Berlin-Brandenburg Statisztikai Hivatal, ápolási statisztika) – 106 nappali ápolási intézmény 2.168 férőhellyel – 16 rövidtávú ápolást nyújtó intézmény, 297 férőhellyel
- Teljes kórházi ellátást nyújtó intézmények (A 2021-es adatok) – 281 ápolási otthon 31.658 férőhellyel
- Ápolási támogatási pontok (2021-es adatok) – 36 ápolási támogatási pont
- Kórházak (2019-es adatok, Berlin-Brandenburg Statisztikai Hivatal, alapadatbázis kórházak – 20.636 ágy – Az esetek száma 876.983, ágykihasználtság 84,1 %.

Kiemelte az előadó, hogy a 36 támogató ponton és a 13 kihelyezett ponton 34.000 konzultációt jegyeztek a tavalyi évben. Ezek mind az időseknek, mind a hozzátartozóknak elérhetőek.

Berlinben 200.000 ápolást végző hozzátartozót számoltak. Azért küzdenek, hogy társadalmi szinten is legyen elismerve az otthonápolás.

Jelenleg is járnak juttatások az otthonápolást végzőknek, például a munkahely köteles fizetett ápolási szabadságot kiadni, ami 14 nap egy évben.

A demenciát nagy problémának látják, amire még nincs tökéletes válaszuk, felméréseik szerint legalább 60.000 ember érintett a kérdésben.

Az ápolásra szorulóak száma eléri a 160.000 főt, 76 %-át otthon ápolják, valamivel több mint a felét a hozzátartozók.

A hazai idősek otthonához hasonló intézmények itt gyakorlatilag nem léteznek, szinte csak teljes ápolást nyújtó otthonok vannak, 31.000 férőhellyel.

Az ápolási költségeket az alábbi módon finanszírozzák:

Ápolási biztosítás

- Költségviselő: Ápolásbiztosítási pénztárak
- Ellátások: bizonyos összeg a szakellátásért (járóbeteg vagy fekvőbeteg-ellátás) vagy ápolási támogatás (a magánszervezésű ápolók esetében) az ellátási fokozat mértékétől függően
- Finanszírozás: a munkavállalók és a munkáltatók ápolásbiztosítási hozzájárulásai
- Jogalap: Szociális Törvénykönyv (SGB) XI,

Segítségnyújtás az ápoláshoz

- Költségviselő: Szociális Hivatal (település/kerület)
- Ellátások: Szociális ellátás az ápolási és a pénzügyi szükségletektől függően
- Finanszírozás: Adók
- Jogalap: Szociális törvénykönyv (SGB) XII, szociális segély, (az SGB XII 61. és azt követő §§-ból).

A rászorultságot orvosi szolgálat vizsgálja 6 életterület felmérésével, a szakértők értékelik az információkat, és jelentést készítenek, hogy ki-melyik fokozatba kerül. Ezek után az ápolási pénztár dönt a finanszírozásról.

Demens emberek számára 2017-től vehető igénybe, előtte ők nem kaptak ápolási támogatást. A hozzátartozók is igénybe vehetik 6 hétre betegség, vagy egyéb problémák esetén.

Megemlítették még a szakemberek képzésének és bérezésének fontosságát is: öt év alatt az idősellátásban dolgozó ápolók átlagbére 2400 euróról 3200 euróra nőtt. Elmondásuk alapján így is nehézséget okoz a szakképzett személyzet biztosítása.

Külön projektet és képzéseket indítottak az LMBTI személyek ápolásának biztosítására, ahol még fontosabbnak tartják az alábbi alapelvek kiemelését:

A megkülönböztetés megbetegíti az embereket Forrás: DIW (2021)

Németországban az LMBTI-személyek majdnem háromszor nagyobb valószínűséggel szenvednek depressziótól és kiégéstől, mint a lakosság többi része. A szívbetegségben, asztmában és krónikus hátfájásban szenvedő LMBTI-személyek aránya jóval magasabb, mint a lakosság többi részénél. A transz emberek 40%-a szenved szorongásos zavaroktól. Az LMBTI*-személyek kétszer gyakrabban érzik magukat magányosnak, mint a lakosság többi része.

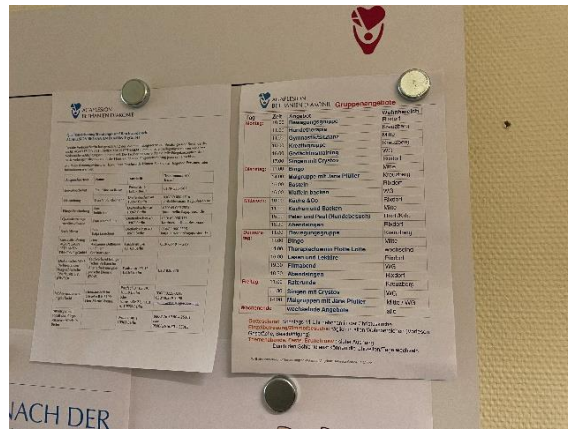
Éppen ezért nagyon fontos:

- a személyközpontú gondozás: az egyéni igények és szükségletek figyelembevétele (holisztikus megközelítés)
- az életrajzi-kulturális helyzet következetes, tudatos és folyamatos figyelembevétele az ápolási szituációban.

Minősítési rendszert dolgoztak ki a legjobban teljesítő ápolási intézmények számára, melyet kitehetnek a felületeikre, amennyiben megfelelnek a követelményeknek.

Bethánia ház

100 éves intézmény, amely ápolási otthonként működik. 101 férőhelyük van, ebből 33 demens hely, de jóval magasabb az igény ezekre a helyekre.

Alapelvek: Ne gyámkodás, hanem tisztelet legyen az ügyfelekkel szemben.

70 munkatárs dolgozik a házban, 3 orvos és szakorvosok heti egyszer rendel. Saját gyógytornászt és pszichológust nem alkalmaznak, ezeket a szolgáltatásokat megvásárolják.

Az előírások szerint a dolgozók 52%-nak kell szakképzettnek lenni, ők büszkéek arra, hogy náluk 70% a szakképzett dolgozók aránya. A szakápoló képzés 3 éves, míg a sima ápoló egy gyakorlatilag OKJ jellegű gyorstalpáló képzésnek felel meg. A COVID helyzet őket is megviselte, minden dolgozó volt fertőzött. 8 ügyfelük hunyt el COVID-ban, de mind idős és beteg ember volt.

Az intézmény nagyon tiszta, jól felszerelt, barátságos, otthonos, tágas terekkel, igényesen berendezett szobákkal rendelkezik.

Ápolás 4.0

Mi is ez egyáltalán? Egy olyan rendszer, ami az ápolásban részesülő emberek számára nagyobb önállóságot és részvételt jelent, például tovább tudnak maradni a saját otthonukban.

A hozzátartozók és olyan személyek számára, akikhez az ápolandók kötődnek, biztonságot és tehermentesítést, illetve a jobb szervezés és egyeztetés lehetőségét biztosítja.

Tehát tehermentesíti a hozzátartozókat, és tovább tud a saját lakásában élni az idős ember. Ehhez az alábbi eszközöket, rendszereket szervezi egy egységes rendszerré:

- Internet of Things (IoT)
- Smart Home Hálózatba kötött háztartás
- Tele-Care Ambient Assisted Living (AAL)
- Időskornak megfelelő asszisztenciarendszerek
- Ápolás 4.0 Intelligens lakókörnyezet
- Egészségügyi adatok monitorozása
- eHealth

Lehetőségünk volt kipróbálni egy digitális eszközökkel felszerelt lakást, ami kifejezetten az idős emberek igényeihez és problémáihoz igazodó rendszereket tartalmazott. Például automata elesés-felismerő rendszert, a hűtő nyitva maradására figyelmeztető rendszert, a tűzhelyen ottfelejtett étel leégését, kifutását érzékelő rendszert... stb.

Az alábbi linken elérhetőek információk és bemutatók a rendszerről.

<https://www.lebenpflegedigital.de/>

A tanulmányút a Főpolgármesteri Hivatal és a BMSZKI Erasmus+ Off the Streets pályázatának támogatásával valósult meg.

